

Toparlanma Başladı mı?

Fatih ÖZATAY

Nisan ve Mayıs aylarında ekonomimiz keskin biçimde daraldı. Peki, şu sıralarda ekonomimiz toparlanmaya başladı mı? Bunca daralmadan soru, haklı bir soru. Üç nedenle: Birincisi, COVID-19 salgını nedeniyle idari kararlar kapatılan işyerlerinin bir kısmı, yine alınan idari kararlar çerçevesinde Mayıs ayının sonlarından itibaren, geriye kalanının çok önemli bir kısmı ise Haziran ayından itibaren açıldı. İkincisi, kamu harcamalarında belirgin bir artış var.

Üçüncüsü, neredeyse tüm salgın boyunca, birbirinin peşi sıra, bankacılık sektörünün hızla kredilerini artırmalarını amaçlayan önlemler açıklandı. Bunlardan sonuncusu geride bıraktığımız hafta sonunda TCMB tarafından duyuruldu. Böylelikle, kamu bankaları öncülüğünde çarpıcı bir kredi artışı furyası başladı; sonraları özel bankalar da kervana katıldılar. 12 Haziran haftasının verilerine göre (güncel kredi artış eğilimine odaklanmak için kur etkisinden arındırılmış ve on üç haftalık ortalama veriler kullanıldığında) kamu bankaları bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla kredi arzını yüzde 123 artırmışlar. Özel bankalarda ise bu oran yüzde 35. Aynı dönemde enflasyonun yüzde 11 olduğu dikkate alınırsa çok yüksek reel kredi artışı yaşanmakta olduğu anlaşılıyor.

Yazının başındaki soruyu yanıtlayabilmek amacıyla güncel verilere bakmak gerekiyor. Bunlardan ilki, saatlik olarak açıklanan elektrik tüketimi verisi. Nisan-Mayıs döneminde elektrik tüketimi bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla yüzde 16.1 oranında azaldı (Nisan: 15.4, Mayıs: 16.7). Haziran ayının ilk 21 gününde ise bu keskin düşüş durdu: Sadece yüzde 0.1 oranında azalma var. Ancak, Haziran 2019'da uzun bir Ramazan Bayramı tatili var: Hafta sonları birleştirildiğinden 1-9 Haziran arası tatildi. Eşit çalışma günü olmasını sağlamak açısından 1-7 Haziran arasını çıkarıp 8-21 Haziran dönemine bakalım: Bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla yüzde 4.5 oranında düşüş var. Nisan-Mayıs dönemi kadar yüksek değil ama yine de düşüş var. Bir fikir vermesi açısından, ekonomimizin yüzde 14.4 oranında daraldığı 2009'un ilk çeyreğinde elektrik tüketiminin yüzde 6.3 oranında düştüğünü hatırlatayım. Oysa şimdi 1 Nisan-21 Haziran dönemi için bu değer yüzde 12.1; iki katı.

Elbette tek başına elektrik tüketimi yeterli bir gösterge değil. Salgın nedeniyle özellikle hizmet sektörlerinde gelir kaybı yaşandı. Güven Sak ile birlikte kaleme aldığımız ve DÜNYA'da 8 Mayıs'ta yayınlanan yazımızda 'normalleşmeyi' idari kararlardan çok "tüketicinin COVID-19 küresel salgını öncesindeki tüketim sepetine, o tüketim sepetindeki mal ve hizmet ürünleri ağırlıklarına geri dönmesi"nin belirleyeceğini vurgulamıştık.

Haftalık kredi kartı kullanımı hizmet sektörleri açısından ışık tutabilir. Ancak, bu verilerde 'normal dönemlerde' de keskin iniş çıkışlar var: Mesela 16 Ekim 2019'da bir hafta keskin düşüş, sonraki hafta keskin artış var. Bu veri gözden geçirilir ve aksaklıkları giderilirse, hem tüketim hem de tüketimin sektörel dağılımı açısından önemli bir bilgi kaynağı olmaya aday. Verinin bu aksaklığı bir yana, Haziran ayında tüketim harcamalarından toparlanma sinyali

geliyor. Üçer haftalık ortalamalara göre, 12 Haziran haftasında kredi kartı ile yapılan harcamaların bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla düşüşünün yüzde 1.9'a gerilediği ortaya çıkıyor. Bu değer, tüm Nisan boyunca 15-19 aralığındaydı.

Hızlı kredi artışı da dikkate alındığında, Haziran ayının önceki iki aya kıyasla çok daha iyi geçtiği/geçeceği anlaşılıyor. Ancak hala ekonomik daralma bölgesinde olduğumuzu da vurgulamak gerekiyor.